

State University of Applied Sciences in Nowy Sącz

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

Neophilologica Sandeciensia 13

edited by / pod redakcją
Katarzyna Jasiewicz
Monika Zięba-Plebankiewicz

Nowy Sącz 2019

Redaktor Naukowy
dr Katarzyna Jasiewicz
dr Monika Zięba-Plebankiewicz

Redaktor Wydania
dr Katarzyna Jasiewicz

Recenzja
dr hab. Roman Gawarkiewicz, prof. US
dr hab. Agata Hołobut
dr hab. Andrzej Pawelec, prof. UJ

Redaktor Techniczny
dr Tamara Bolanowska-Bobrek

© Copyright by Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu
Nowy Sącz 2019

ISBN 978-83-65575-55-5

Wydawca
Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu
ul. Staszica 1, 33-300 Nowy Sącz
tel. 18 443 45 45, e-mail: briw@pwsz-ns.edu.pl

Adres Redakcji
Nowy Sącz 33-300, ul. Staszica 1
tel. +48 18 443 45 45, e-mail: tbolanowska@pwsz-ns.edu.pl

Druk
Wydawnictwo i drukarnia NOVA SANDEC s.c.
Mariusz Kałyniuk, Roman Kałyniuk
33-300 Nowy Sącz, ul. Lwowska 143
tel. 18 547 45 45, e-mail: biuro@novasandec.pl

Grzegorz Adam ZIĘTALA

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

**ROSYJSKIE KSIĘŻNE, HRABINY, WICEHRABINY, BARONESSY,
SZLACHCIANKI – MODELKI, KTÓRE ZACHWYCIŁY PARYŻ
LAT 20., 30. i 40. XX WIEKU**

Streszczenie

W niniejszym artykule przedstawiono biografie najsłynniejszych rosyjskich modelek – arystokratek i szlachcianek, które musiały opuścić Rosję po rewolucji 1917 roku i za swoją nową ojczyznę wybrały Francję. Tam zrobiły wielką karierę jako modelki, a niektóre były właścicielkami domów mody. Włączały się także w walkę z okupantami niemieckimi.

Rosyjskie księżne, hrabiny, wicehrabiny i baronessy zapisały się na kartach historii mody europejskiej, zmieniły podejście ludzi do zawodu modelki, który w latach 20 i 30. XX wieku nie był zawodem prestiżowym, zwłaszcza dla arystokratek. Ich nienaganne maniery, słowiańska i orientalna uroda zachwyciły największych europejskich projektantów.

Summary

This article presents biographies of the most famous Russian aristocrat and noblewomen models who had to leave Russia after the 1917 Revolution and chose France as their new homeland. There they made a great career as models; some were owners of fashion houses. They also joined the fight against the German occupiers.

Russian princesses, countess, viscountesses and baroness entered the pages of the history of European fashion, changed people's approach to the modelling profession, which in the 1920s and 1930s was a non-prestigious profession, especially for aristocrats. Their impeccable manners, Slavic and oriental beauty delighted the greatest European designers.

Po rewolucji październikowej 1917 roku wiele kobiet pochodzących z arystokracji wyjechało z Rosji w poszukiwaniu normalnego życia i kariery. Luksusowe życie w ojczyźnie, często na cesarskim dworze, zamieniły na tułaczkę, biedę, poniżenia. Wiele z nich dzięki urodzie, pozycji w świecie zdołało jednak zrobić międzynarodową karierę w modelingu, zazwyczaj w Paryżu. Niektóre zostały modelkami „z nudów”, mając zapewnione bogate życie. Wszystkie wykonywały zawód, który na początku XX wieku nie cieszył się popularnością, a dla ludzi z ich sfer nawet był poniżający. One jednak zachwyciły Paryż i całą Europę. W domach mody w Paryżu Rosjanki stanowiły ok. 30% modelek. Piękne, dobrze wychowane, z nienagannymi manierami i znajomością kilku języków obcych pokazywały najpiękniejsze kreacje i opowiadały o nich. Były tzw. „mówiącymi modelkami”. Dzięki nim zawód ten stawał się stopniowo modnym.

Biografie niektórych z nich są dobrze udokumentowane, inne zaś zostały zapomniane – nie ma ich zdjęć i brak wielu szczegółów z ich życia oraz kariery.

Celem niniejszego artykułu było przedstawienie i ocalenie od zapomnienia tych pięknych i wybitnych kobiet początku XX wieku.

1. Irina, księżna Yusupova (z d. księżna Romanowa, hrabina Sumarokowa-Elston, ros. княгиня Ирина Юсупова, урожд. Княжна Романова, графиня Сумарокова-Эльстон)

Fotografia. 1. Księżna Irina Yusupov.

Źródło: www.wykop.pl/wpis/3210005/petersburg-1914-ksiezna-irina-jusupowa-skuteczna-j/ (dostęp: 16.08.2019).

Księżniczka Irina Romanowa urodziła się w 1895 roku w letniej rezydencji carskiej w Peterhofie w pałacu „Aleksandria”, w rodzinie wielkiego księcia Aleksandra Romanowa i wielkiej księżnej Kseni. Ze strony matki była wnuczką Aleksandra III, a ze strony ojca prawnuczką Mikołaja I, chrzestnymi rodzicami byli Mikołaj II i cesarzowa-wdowa Maria. Gdy dorosła, uchodziła za jedną z najpiękniejszych kobiet Imperium i doskonałą partię. Wielu arystokratów starało się o jej rękę, ale ona wybrała księcia Feliksa Yusupova – przedstawiciela jednego ze starych rodów arystokratycznych i bogatszego od Romanowów – jego majątek w 1917 roku oszacowano na 600 mln dol. amerykańskich (Tomaszek, 2015). Rodzina Romanowów nie akceptowała księcia ze względu na skandaliczne o nim opinie – znana wszystkim orientacja seksualna, występy w kawiarni w strojach kobiecych, jednak w 1914 roku odbył się ślub zorganizowany z wielkim przepychem: do ołtarza prowadził ją cesarz Mikołaj II, miała tiarę z brylantami i welon, który należał do Marii Antoniny.

Fotografia 2. Irina i Feliks Jusupov.

Źródło: <https://pl.pinterest.com/pin/75998312431701758/> (dostęp: 16.08.2019).

Irina, wychodząc za księcia, który nie pochodził z rodu królewskiego, musiała podpisać akt, że zrzeka się praw do tronu dla siebie i swoich dzieci. Po ślubie młoda para wyjechała do Egiptu i na Bliski Wschód, a potem w podróż po Europie. I wojna światowa zastała ich w Berlinie, gdzie zostali aresztowani przez Wilhelma II. Dzięki staraniom rodziny uwolniono ich i przez Danię oraz Finlandię powrócili do Petersburga. Po roku od ślubu, w 1915, urodziła się im córka – Irina. W tym czasie na dworze carskim do coraz większych wpływów dochodził starzec Grigorij Rasputin, który faktycznie rządził Rosją, ale miał cudowne moce uzdrawiania z krwotoków chorego na hemofilię następcy tronu Aleksego. Skandaliczne zachowanie Rasputina, orgie, doradzanie kandydatów na ministrów spowodowały niezadowolenie dalszej rodziny Romanowów, która postanowiła uratować cesarza, cesarzową i Rosję przed Rasputinem. Misji tej podjęło się kilka osób, w tym książę Feliks Jusupov. W 1916 roku w jego pałacu zamordowano Rasputina. Irina przebywała wówczas na Krymie, ale podobno wyraziła zgodę na to morderstwo. Feliksa wysłano do aresztu domowego do jednego z majątków, Irina z córką pozostawały na Krymie aż do abdykacji Mikołaja II i rewolucji 1917 roku. Książę Feliks mógł wtedy powrócić do Petersburga, zabrał biżuterię i obrazy Rembrandta i wyjechał na Krym, skąd w 1919 roku, na statku HMS „Marlborough”, razem z cesarzową-wdową – matką Mikołaja II, udało się im opuścić Rosję, którą rządili bolszewicy pod przywództwem Lenina. Mieszkali na Malcie, we Włoszech, aż wreszcie osiedlili się na stałe w Paryżu. Jusupov pozostawił w Petersburgu 4 pałace i 6 domów dochodowych, w Moskwie 1 pałac i 8 domów, 30 majątków, zakłady produkujące cukier i mięso oraz mnóstwo wyrobów jubilerskich i cennych obrazów. Część z tych kosztowności udało się im zabrać do Paryża, a resztę skonfiskowali bolszewicy. Na emigracji księżna musiała pracować – prała odzież i za bezcen sprzedawała uratowane klejnoty. Mąż pisał pamiętniki o zabójstwie Rasputina i zarabiał na tym. Udało im się kupić dom i założyli słynny dom mody „Irfé” (nazwa pochodziła od liter imion Irina i Feliks). Pokaz ich kolekcji w hotelu „Ritz” był wielkim sukcesem. Sama księżna Irina była modelką we własnym domu mody.

Fotografia 3. Irina Yusupov jako modelka domu mody „Irfe”.
Źródło: <http://beatricemagazine.com/feliks-usupov/> (dostęp: 16.08.2019).

Dom świetnie prosperował do 1931 roku¹, kiedy to na skutek recesji w USA większość amerykańskich klientów zbankrutowała. W tym czasie w Paryżu sukcesy odnosiła Coco Chanel i Christian Dior.

W 1932 roku wytwórnia „Metro-Golden-Mayer” nakręciła film „Ostatnia cesarzowa”, w którym księżną Irinę przedstawiono jako kochankę Rasputina. Yusupov złożył pozew w sądzie i wygrał odszkodowanie za pokaz filmu w Anglii i USA – na dzisiejsze pieniądze to ok. 3 mln dol., skandaliczne sceny wycięto i od tego czasu zaczął pojawiać się napis: „wszystkie nazwy, postacie, miejsca i zdarzenia są fikcyjne, wszelkie podobieństwo do rzeczywistych osób i wydarzeń jest całkowicie przypadkowe i niezamierzone” (Reszka, 2018).

Przez ponad 50 lat Irina i Feliks byli szczęśliwym małżeństwem. Książę Feliks zmarł w 1967 roku, a księżna Irina tak przeżywała odejście swojej jedynej miłości życia, że zmarła po 3 latach, w 1970 roku. Pochowano ich w jednym grobie z rodzicami Feliksa (ze względu na problemy finansowe) na rosyjskim cmentarzu prawosławnym w Sainte-Geneviève-des-Bois (południowe przedmieście Paryża) (*Najpiękniejsza siostrzenica...*; Strawiński, 2016).

¹ Dom Mody „Irfe” został reaktywowany przez rosyjską projektantkę Olgę Sorokiną w 2013 roku z okazji 400-lecia Domu Romanowów (Семенова, 2018).

2. Natalie Paley (Natalia, księżna Paley, ros. Наталия, княжна Палей)

Fotografia 4. Księżna Natalia Paley.

Źródło: www.fragrantica.ru/news/Натали-Палей-муза-книг-и-ароматов-6929.html (dostęp: 14.08.2019).

Natalia, księżna Paley, urodziła się w 1905 roku w Paryżu jako wnuczka cesarza Aleksandra II, jej ojciec – Wielki Książę Paweł Aleksandrowicz Romanow – był szóstym synem cesarza. Po śmierci pierwszej żony – wielkiej księżnej Aleksandry Greckiej – wstąpił we Włoszech w związek małżeński z prostą kobietą i rozwódką, Olgą Karnowicz (po pierwszym mężu von Pistohlkors), co wywołało wielki skandal. Ojciec nie pozwolił mu na powrót do ojczyzny i nie nadał żonie żadnego tytułu. Olga urodziła księciu Pawłowi syna, będąc jeszcze w formalnym związku ze swoim mężem (dopiero później uzyskała rozwód). W 1904 roku książę regent Bawarii Luitpold nadał Oldze tytuł hrabiny von Hohenfelsen. W 1913 roku cesarz Mikołaj II wezwał parę do Petersburga i uznał ich małżeństwo. Olga otrzymała tytuł księżnej Paley.

W 1918 roku rząd bolszewicki zesłał syna Olgi i Pawła – Władimira – na Ural, gdzie został zamordowany. Paweł Aleksandrowicz został wraz z trzema członkami rodziny Romanowów rozstrzelany w Petersburgu (wówczas Piotrogradzie) w 1919 roku, a Rosyjska Cerkiew Prawosławna za Granicą kanonizowała go w 1981 roku.

Olga z dwiema córkami opuściła Rosję w 1920 roku i przez Finlandię wyjechała do Paryża. Tam Natalia zaczęła pracę jako modelka (wtedy określano to jako „manekin” – „манекен”) najpierw w domu rosyjskiego emigranta księcia Feliksa Yusupowa, a potem współpracowała z Coco Chanel. Podobno została modelką, jak większość arystokratek, z nudów. Jej sytuacja materialna była dobra, gdyż matka – uciekając z córkami – zabrała mnóstwo kosztowności, a ojciec wcześniej założył konto we francuskim banku.

Fotografia 5. Księżna Natalia Paley.

Źródło: www.fragrantica.ru/news/Натали-Палей-муза-книг-и-ароматов-6929.html (dostęp: 12.08.2019).

W 1927 roku wyszła za mąż za Luciena Lelonga – francuskiego projektanta. Wkrótce para rozstała się, ale oficjalnie rozwiedli się dopiero w 1937 roku. Natalia często pojawiała się na okładkach „Vogue”, a na jej cześć nazwano perfumy „Le N”, „Elle.Elle” i „Indiscret”. Podobno perfumy były piękne, niezwykle i chłodne jak Natalia, która już wtedy zdradzała męża, którego nigdy nie kochała, a wyszła za mąż, gdyż życie z nim mogło być ciekawe.

Matka Natalii – księżna Olga – po aukcji rzeczy osobistych, którą zorganizował rząd bolszewicki w Rosji i przegraniu sprawy o zwrot tych rzeczy zachorowała i zmarła w 1929 roku. Natalia już nie musiała zachowywać się jak księżna – chodziła po nocnych klubach, widziano ją pijącą wódkę w restauracjach z mężczyznami.

Księżną Paley zawsze interesowali twórczy mężczyźni, intelektualiści, nie ważne było pochodzenie. W 1932 roku związała się więc z jednym z najsłynniejszych przedstawicieli kultury paryskiej XX wieku, pisarzem, poetą, malarzem, reżyserem – Jeanem Maurice Eugène Clément Cocteau. Po zajściu w ciążę, nie chcąc psuć figury, dokonała aborcji, a mąż poczuł do niej taki strach, że już nigdy nie związał się z żadną kobietą, tylko z mężczyznami.

Po rozwodzie z Cocteau wyjechała do USA, gdzie zagrała w kilku filmach w Hollywood. W USA przeżyła romans ze słynnym francuskim pisarzem Antoine Marie Jean-Baptiste Roger de Saint-Exupéry (niektórzy uważają, że w *Małym księciu* Róża to właśnie Natalia), z którym korespondowała do śmierci, mimo że wyszła za mąż za reżysera Johna C. Wilsona. Ze względu na jego orientację, romansowała z kolejnym mężczyzną – słynnym pisarzem, tym razem niemieckim – Erich Maria Remarque (ich miłość pisarz opisał w powieści *Cienie w raju*). Ten romans trwał najdłużej, mimo wielu kłótni i rozstań. Remarque był pierwszym mężczyzną, który ją zostawił – zawsze to ona podejmowała taką decyzję. Wtedy powróciła do byłego męża, Johna Wilsona, który walczył z alkoholizmem. Natalia zaczęła sama pić. Wilson zmarł w 1961 roku. Natalia popadła w depresję, przez 20 lat przebywała w swojej willi, nie odpowiadała na listy, niechętnie rozmawiała przez telefon. Gdy w 1981 roku złamała szyjkę kości udowej, a lekarze twierdzili, że będzie jeździć na wózku, Natalia zażyła dużą dawkę środków nasennych, mówiąc: „chcę umrzeć z honorem” („хочу умереть с честью”) (Прокофьева, 2018). Zmarła bezdzietnie w Nowym Jorku w 1981 roku.

3. MaryEristova (Maria, księżna Eristavi, z domu Shervashidze, ros. Мария, княгиня Эристави, урожд. Шервашидзе)

Fotografia 6. Księżna Maria Eristavi.

Źródło: www.liveinternet.ru/users/ustava51/post302996931/ (dostęp: 12.08.2019).

Księżna Maria Eristavi urodziła się w 1890 roku (lub 1895) w Batumi. Była córką gruzińskiego księcia, Prokofa Shervashidze, który został członkiem rosyjskiego parlamentu – Dumy Państwowej. Rodzina Shervashidze musiała przeprowadzić się do ówczesnej stolicy Imperium – Sankt Petersburga. Tam Maria została damą dworu ostatniej rosyjskiej cesarzowej z dynastii Romanowów – Aleksandry Fiodorowny. Po śmierci ojca Maria powróciła do rodzinnej Gruzji. Po rewolucji lutowej 1917 roku i utworzeniu Gruzjińskiej Republiki Demokratycznej w 1919 roku wyszła za mąż za gruzińskiego księcia Georga Eristavi, praprawnuka gruzińskiego króla Iraklia II. W 1921 roku, na skutek przejęcia władzy w Gruzji przez bolszewików, obawiając się więzienia, a nawet śmierci, przez Stambuł uciekli do Paryża. Na emigracji na początku żyli w dość trudnej sytuacji materialnej, gdyż cały majątek pozostał w Gruzji. Uległo to jednak zmianie, gdy książę Dymitr Pawłowicz, kuzyn ostatniego cesarza Rosji Mikołaja II, przebywający w Paryżu, poznał Marię z Coco Chanel, z którą sam był wówczas w bliskich relacjach. Już po tygodniu od poznania się pań Maria pracowała w domu mody Chanel i prowadziła aktywne życie publiczne.

Fotografia 7. Maria Eristova jako modelka.

Źródło: <https://beautifulrus.com/maria-eristova-princess-eristavi/bright-mary-eristova/> (dostęp: 12.08.2019).

Jej nienaganne maniery, a także połączenie słowiańskiej i gruzińskiej krwi zachwycaly Paryż. Najsłynniejsi fotografowie marzyli o pracy z księżną Mary. Paryż się nią zachwycił, ale chodzenie po wybiegu traktowała jako coś poniżej własnej godności, przecież wcześniej chodziła po parkietach Pałacu Zimowego (*Женицина, красота которой стала легендой XX века*, 2013).

W 1946 roku umarła jej jedyna miłość życia – mąż Georg. Dzięki dobrej sytuacji finansowej ostatnie lata życia Maria spędziła w luksusowym domu starców. Do końca życia otrzymywała kwiaty od wielbicieli. Nie mogła wrócić do rodzinnej Gruzji ze względu na zakaz powrotu wprowadzony przez władzę radziecką. Zmarła w 1986 roku. Została pochowana obok męża na cmentarzu Sainte-Geneviève-des-Bois, gdzie spoczęło wielu rosyjskich arystokratów – emigrantów i działaczy kultury (Борисова, 2017).

4. Lise Grabbe (po mężu księżna Belosselskaya-Belozerskaya, z domu hrabina Grabbe, ros. Елизавета, княгиня Белосельская-Белозерская, урожд. графиня Граббе)

Fotografia 8. Lise Grabbe.

Źródło: www.myheritage.pl/search-records?action=person&siteId=203261791&indId=12520617&origin=profile (dostęp: 12.08.2019).

Elżbieta, hrabina Grabbe, urodziła się w 1893 roku w Sankt Petersburgu, a w 1916 roku wyszła za mąż za księcia Sergieja Siergiejewicza Bielosselskiego-Belozerskiego – przedstawiciela starej rosyjskiej rodziny arystokratycznej. Młodzi pobrali się, gdy książę wrócił na krótko z frontu I wojny światowej. Po powrocie z frontu pracował on jako tłumacz języka angielskiego, w 1918 roku został aresztowany przez bolszewików, osadzony w więzieniu i skazany na rozstrzelanie, skąd dzięki staraniom Elżbiety i „obcemu pochodzeniu” (matką księcia była Angielka), udało się go uwolnić. Elżbieta z mężem uciekła do Finlandii, pozostawiając cały majątek pod opieką służby. Próbowali powrócić do Rosji z armią generała Judenicza, przeciwnika bolszewików, ale kampania nie udała się i emigrowali do Londynu, gdzie mieszkała ciotka Siergieja. Elżbieta namówiła męża do przeprowadzki do Londynu, gdzie Siergiej rozpoczął pracę w banku „Lyon Credit”, ona zaś została modelką domu mody „Chantal”. Fakt, że zachwycał się cały Paryż i zarabiała więcej od męża przyczynił się do rozstania pary.

Fotografia 9. Lise Brabbe jako modelka.

Źródło: <https://kulturologia.ru/blogs/250219/42329/> (dostęp: 12.08.2019).

W 1928 roku książę wyjechał do Londynu, gdzie rozpoczął pracę w firmie żeglugowej, a Elżbieta pozostała w Paryżu. Po rozstaniu z mężem przeszła do domu mody Edwarda Molyneux, gdzie poznała Pierre Balmaina. Na początku lat 40. zakończyła pozowanie i sprzedawała eleganckie kreacje. Były mąż pomagał jej finansowo, pracując już w USA, gdzie ożenił się z bogatą Amerykanką i udzielał się charytatywnie w środowisku emigracji rosyjskiej, a zmarł w 1978 roku (Васильев, 2015).

Elżbieta do końca życia mieszkała w Paryżu, „palila lufkę i pozostała szczupła i elegancka do końca swoich dni” (*Русские топ-модели прошлого*). Zmarła w 1982 roku.

5. Mia (Salomea), księżna Obolenskaya (ros. княжна Мия/Саломия Оболенская)

Fotografia 10. Mia Oboleńska.

Źródło: https://ruskiymir.ru/publications/86074/?sphrase_id=746312 (dostęp: 17.08.2019).

Mia (Salomea) (1902-1973) urodziła się w Petersburgu jako druga córka księcia ze starego rodu arystokratycznego (z pierwszej rosyjskiej dynastii Rurykowiczów) Aleksandra Oboleńskiego i Salomei – córki władcy Gruzji – księcia Niko I Dadiani. Otrzymała imię na cześć matki. Jej starsza siostra Nina Obolenskaya (ros. княжна Нина Оболенская, 1898-1980) również była modelką, ale sławniejsza była Mia.

Rodzina Oboleńskich, ratując życie po rewolucji 1917 roku, wyemigrowała do Paryża. Dzięki urodzie siostry Oboleńskie na początku lat 20. zostały zaproszone do domu mody „Paul Kare”, założonego w Londynie, a potem w Paryżu, przez Lady Olę Egerton, z domu księżną Łobanową-Rostowską.

Nina w 1922 roku wyszła za mąż za byłego pułkownika gwardii cesarskiej, Konstantina Bałaszowa, a Mia w 1923 roku za księcia Władimira Szachowskiego, który też służył wcześniej w gwardii cesarskiej.

Mia po wyjściu za mąż nie porzuciła kariery modelki. Zaczęła pracę w domu mody „Chantal” wraz z siostrą Niną, w którym obie były bardzo popularnymi modelkami. Mia często pozowała do czasopism modowych. Ich kariera trwała do lat 30., gdy w modzie zaczęły panować blondynki. Obie siostry rozwiódły się. Mia w wieku 46 lat wyszła po raz drugi za mąż za Jewgienija Bołotowa, w przeszłości kapitana gwardii cesarskiej (Васильев, 2012).

6. Anna, hrabina Vorontsova-Dashkova (z d. księżna Chavchavadze, ros. Анна, графиня Воронцова-Дашкова, урожд. княжна Чавчавадзе)

Fotografia 11. Anna, hrabina Vorontsova-Dashkova.

Źródło: <https://fashion.drugiegoroda.ru/people/7302-voroncova-dashkova-anna-ilinichna/> (dostęp: 18.08.2019).

Księżna Anna Chavchavadze, prawnuczka króla Gruzji Georga XII, urodziła się w 1891 roku w Tyflisie. Jej pierwszym mężem był Josif Mamacashvili, któremu urodziła 2 córki, ale małżeństwo trwało krótko. W 1916 roku poznała hrabiego Aleksandra Vorontsova-Dashkova, który był rosyjskim namiestnikiem na Kaukazie i za którego wyszła za mąż. Para spędziła rok w armii – Anna pracowała jako siostra miłosierdzia, a w ich pałacach były urządzone szpitale wojskowe.

Po wybuchu rewolucji 1917 roku jej mąż walczył przeciwko bolszewikom, a Anna ukrywała się przed aresztowaniem w Jessientukach na Kaukazie. Udało im się uciec z Rosji do Konstantynopola, skąd razem wyjechali do Paryża. Ze względu na trudną sytuację materialną Anna zaczęła pracę modelki w domu mody „Chanel” i przez kilka lat była jego twarzą. Anna pozowała dla Coco Chanel i pojawiała się na balach, przyjęciach i w teatrach w jej kreacjach.

W 1924 roku założyła własny dom mody „Imedi” (z gruzińskiego „nadzieja”). Hrabina była nie tylko właścicielką, ale i projektantką. Ubierały się u niej bogate i sławne kobiety z Francji, Anglii, Niemiec i Holandii. Hrabina zapoczątkowała modę na wszystko co kaukaskie – reklamowała tkaninę „Tiflis”, domy mody szyły odzież w stylu „caucasien”, a w Paryżu otwierano gruzińskie restauracje.

Potem przeprowadziła się do Berlina, gdzie zmarła w 1941 roku i została pochowana (Бутузова, 2013; Оболенский, 2015).

7. Lady Iya Abdy (z d. Gay, ros. Ия Ге)

Fotografia 12. Lady Abdy.

Źródło: <https://nashenasledie.livejournal.com/4211840.html> (postęp: 14.08.2019).

Rosjanka z pochodzenia, aktorka i modelka francuska i amerykańska Iya Gay urodziła się w 1903 roku (lub 1897) w Sławiańsku w rodzinie aktorów – ojciec był aktorem Cesarskiego Teatru Aleksandryjskiego, a matka aktorką dramatyczną. Jej przodkiem był słynny malarz rosyjski, Nikolay Gay (Николай Ге). Pradziadek Iyi był Francuzem, który uciekł do Rosji w czasie rewolucji francuskiej, a Iya uciekła do Francji po rewolucji październikowej w Rosji. Dziadek ze strony matki pochodził z rodu tatarskiego chana Nowika. W domu małej Iyi bywali aktorzy, malarze, np. hrabia Lew Tołstoj, Ilya Repin. Iya otrzymała staranne wykształcenie – najpierw w Petersburgu w Instytucie Pawłowskim, a potem w Lozannie w szkole dla dziewcząt. Ze względu na szerokie zainteresowania i zdolności marzyła, żeby zostać malarką, artystką, muzykiem. Po rozwodzie rodziców matka z drugim mężem wyjechała do Niemiec. Tam zastała ich I wojna światowa i postanowili nie wracać do ojczyzny, udając się do Szwajcarii.

Fotografia 13. Lady Abdy.

Źródło: izbrannoe.com/news/lyudi/iya-ge-ledi-abdi/ (dostęp: 14.08.2019).

W 1921 roku Iya wyjechała do Paryża i przez Finlandię chciała wrócić do Rosji. W Finlandii poznała Holendra Gerrita Jongejansa, który był konsulem Holandii w Petersburgu (wówczas Piotrogradzie). Po rewolucji 1917 roku wyjechał do Finlandii, zmienił nazwisko na Gaynes i został przedsiębiorcą. Iya wyszła za niego za mąż. W 1917 roku w Finlandii urodziła syna – Georga, znanego potem jako George Gaynes, m.in. z roli komendanta Lassarda w „Akademii Policyjnej” Hugh’a Wilsona. Po urodzeniu syna Gerrit zbankrutował, a Iya wyjechała do Paryża, gdzie zaczęła pracę u kupca Wtorowa. I kupiec również wkrótce zbankrutował. Iya zajęła się akompaniowaniem na fortepianie w teatrze, jednak szybko ją wyrzuciono. Mąż prosił ją, żeby zaopiekowała się synem, którego mu zostawiła. Ponieważ wiele Rosjanek w tym czasie było modelkami, wtedy tzw. „manekinami”, jeden ze znajomych zaproponował Iyi taką pracę. Iya zwróciła się do słynnych projektantek – sióstr Callot, które zaoferowały jej pracę modelki za skromne wynagrodzenie 450 franków i śniadania. Tak rozpoczęła się kariera Iyi jako modelki.

Z radością przyjęła pracę, żeby utrzymać siebie i syna, którego odwiozła na wieś na wychowanie prostej kobiecie. Na jeden z pokazów mody przyszedł angielski arystokrata – sir Robert Adby, któremu od razu spodobała się Iya. Nie mógł z nią porozmawiać, gdyż nie było to przyjęte, aby modelki kontaktowały się z gośćmi pokazów. Dwa dni później poszła na obiad do restauracji i tam był również sir Adby. 23-letni arystokrata zakochał się w Iyi, oświadczył się i w 1923 roku wyszła ze niego za mąż. Tak została słynną Lady Adby. Mąż zakazał jej pracy jako modelka i założył sklep ze starymi meblami, gobelinami, rzeźbami. Kochał Paryż, a ona Londyn. Mąż był całkowicie pochłonięty biznesem, otrzymał spadek, więc żonę wysłał w podróż dookoła świata jachtem w towarzystwie przyjaciół. Kiedy młodzi opłynęli Cejlon, Indie, Tajlandię, Japonię, Kanadę, dotarli do Paryża. Sira Adby tam nie było. W 1928 roku rozwiedli się. Wróciła do zawodu modelki, jej zdjęcia pojawiały się w „Vogue”, fotografowali ją najwięksi artyści tamtych czasów. Lady Adby chodziła na bale rosyjskich arystokratów, którzy emigrowali do Paryża, zajęła się działalnością charytatywną, m.in. pomagając rosyjskim emigrantom. Poznała wtedy Coco Chanel, która zaproponowała jej pracę w atelier. Iya projektowała dla niej torby. Ubierała się elegancko, pozowała, zachwycał się nią Paryż i Berlin. Porównywano, a czasami brano ją za Gretę Garbo, do której była podobna.

Po rozwodzie zachowała tytuł, mnóstwo biżuterii, w tym 20-karatowy brylant, który trzymała w sejfie w banku. Mieszkała w bogatych dzielnicach Paryża, zawsze w eleganckich mieszkaniach. Miała mnóstwo antyków, które zbierała sama, jej matka, ciotka i siostra (miały np. oryginalne łóżko rosyjskiej cesarzowej Katarzyny II).

Na salonach Lady Adby bywała śmietanka Paryża lat 30. XX wieku – arystokracja rosyjska, słynni Francuzi.

W 1936 roku zadebiutowała na scenie, gdzie zagrała w „Królu Edypie” w sukni od Chanel.

Zimą 1937 roku, w czasie największego terroru stalinowskiego, pojechała do chorego ojca do Rosji – najpierw do Moskwy, a potem do Leningradu. Cały czas towarzyszyli jej „dziwni” mężczyźni, zapewne agenci Stalina.

W latach 30. związała się z przedstawicielem rządu Mussoliniego – Enzio. Oskarżono ją o szpiegostwo, aresztowano, a po zajęciu Paryża przez Niemców – wysłano do Vichy. Stamtąd udało się jej uciec do Londynu. Została, jako obywatelka Wielkiej Brytanii, zmobilizowana, a ponieważ biegle władała rosyjskim, angielskim i francuskim została tłumaczką w wojsku. Pod koniec wojny współpracowała z radziecką misją w zakresie repatriacji rosyjskich więźniów. Po zakończeniu wojny i demobilizacji powróciła do Paryża, gdzie pracowała jako tłumaczka w Instytucie Pasteura, ale ze względu na znajomości z wojskowymi z Anglii, Niemiec, ZSRR, USA jej pobyt we Francji nie był możliwy. Wyjechała do USA, a stamtąd do Meksyku, w którym się zakochała. Tam poznała polską malarzkę baronessę – Tamarę Łempicką – i kobiety przyjaźniły się do śmierci Tamary w 1980 roku.

W latach 70. Lady Adby wróciła do Francji i osiadła w małym miasteczku Roquebrune, gdzie mieszkało wielu arystokratów.

Pod koniec życia trafiła do domu starców w małym miasteczku w pobliżu Nicei, gdzie zmarła w 1992 roku (Proshakov, 2017).

8. Gali Bazhenova – Irene (Leila), hrabina du Luart (właściwie Elmeskhan Hagundokova, ros. Эльмисхан Хагундокова, Гали Баженова, графиня Ирен (Лейла) Де-Люар)

Fotografia 14. Gali Bazhenova.

Źródło: www.geni.com/people/Эльмесхан-Гали-Баженова/6000000037337285638 (dostęp: 15.08.2019).

Elmeskhan urodziła się w 1898 roku w Petersburgu i pochodziła ze znanej, cenionej czerkieskiej rodziny arystokratycznej Hagundokowych. Jej ojciec – Edyg, po przejściu na prawosławie zmienił imię na Konstantin i ożenił się z Elizawietą Brodową, która pochodziła ze starej niemieckiej arystokratycznej rodziny. Elmeskhan uczyła się w elitarnym Instytucie Smolnym dla szlachetnie urodzonych panien. W czasie I wojny światowej została siostrą miłosierdzia w szpitalu wojskowym w Czerkiesji, gdzie poznała swojego przyszłego męża – Nikolaja Bazhenova. Jej mąż w czasie wojny domowej pomiędzy bolszewikami i „białymi”, czyli zwolennikami cara, został ranny w głowę i zmarł. Elmeskhan z rodziną wyemigrowała najpierw do Chin, potem USA, a w 1922 roku trafiła do Paryża. Za radą księcia Kutuzova Coco Chanel zaprosiła ją do pracy w domu mody.

Fotografia 15. Gali Bahenova jako gwiazda „Chanel”.

Źródło: <http://gorets-media.ru/page/cherkesskij-profil-doma-shanel-na-ordene-pochetnogo-legiona> (dostęp: 15.08.2019).

W 1928 roku otworzyła własny dom mody „Elmis”, który istniał do 1933 roku, a potem zajęła się dekorowaniem mieszkań na zamówienie.

W 1934 roku wyszła za mąż za hrabiego Ladislasa du Luarta, przeszła na katolicyzm i zmieniła imię na Irene. Jej mąż był senatorem, synem markiza i namiętnym myśliwym.

W czasie II wojny światowej Irene wstąpiła do francuskiego ruchu oporu i była dowódcą szpitala wojskowego, zorganizowała szpital w Afryce Północnej, przeniosła swój szpital polowy pod Monte Cassino, gdzie uratowała tysiące żołnierzy podczas słynnej bitwy. Brała udział w wyzwoleniu Włoch i od generała de Gaulle otrzymała order Legii Honorowej.

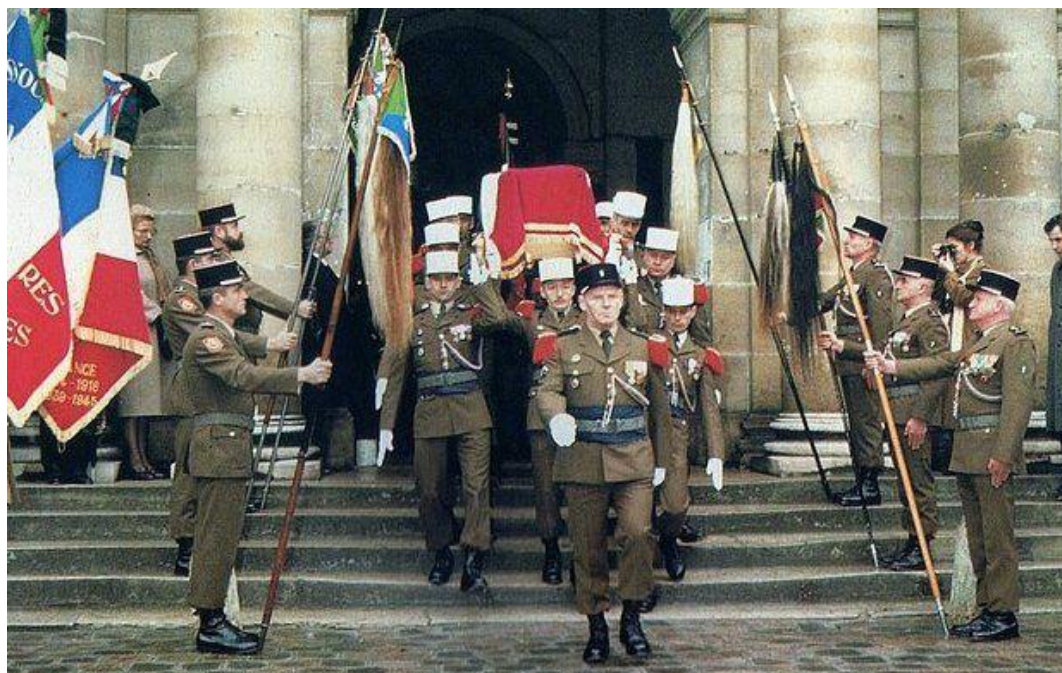

Fotografia 16. Irene du Luart.

Źródło: www.natpress.net/index.php?newsid=18810 (dostęp: 15.08.2019).

Na temat jej życia reżyser czerkieski Zekorej nakręcił film „Czerkieski nie umierają...” (,Черкешенки не умирают...”), francuska pisarka de Sairigné napisała książkę „La Circassienne”. Irene du Luart była zasłużonym legionistą, komandorem, generałem brygady, wielkim oficerem Korpusu Narodowego Republiki Francuskiej, kawalerem orderu „Za zasługi”, odznaczoną Krzyżem Wojny 1939-1945, Krzyżem Męstwa, Złotym Krzyżem „Virtuti Militari”, medalami za kampanię tunezyjską i włoską. Była „kaukaską gwiazdą” pokazów Chanel w latach 20.

W połowie lat 50. po tragicznej śmierci jedyne go syna (po pierwszym mężu), Mikołaja, kapitana armii USA, zajęła się działalnością charytatywną. Otworzyła dom dla żołnierzy, którzy nie mieli rodzin i środków do życia. Wdzięczni żołnierze nazywali ją „chrzestną”. Zajmowała się odbudową szpitali wojskowych w Afryce Północnej, walczyła z tyfusem, założyła kompleks rehabilitacyjny w Algierii – „Centrum Luart” (*Графиня Ирен Де-Люар...*, 2018).

Fotografia 17. Pogrzeb Irene du Luart.

Źródło: <http://gorets-media.ru/page/cherkesskij-profil-doma-shanel-na-ordene-pochetnogo-legiona> (dostęp: 15.08.2019).

Zmarła w 1985 roku i z honorami wojskowymi rangi marszałka Francji jej ciało na lawecie wojskowej z trumną przykrytą flagą przewieziono do kościoła Saint Louis (jako jedyna kobieta dostała takiego honoru), a następnie pochowano na cmentarzu Sainte-Geneviève-des-Bois, gdzie spoczywa wielu działaczy kultury i rosyjskich arystokratów (Славина, 2016).

8. Vicky – Vera, księżna Obolenskaya (z d. Makarova, ros. Вики, княгиня Вера Оболенская, урожд. Макарова)

Fotografia 18. Vera Obolenskaja.

Źródło: [www.ourbaku.com/index.php/Оболенская_\(Макарова\)_Виктория_Аполлоновна_-_участница_французского_Сопротивления](http://www.ourbaku.com/index.php/Оболенская_(Макарова)_Виктория_Аполлоновна_-_участница_французского_Сопротивления)(dostęp: 16.08.2019).

Vera Makarova urodziła się w 1911 roku w Baku, w rodzinie wicegubernatora Baku, Apollona Makarova. W 1920 roku, po wybuchu wojny domowej w Rosji, rodzina wyemigrowała do Paryża, gdzie Vera chodziła do szkoły i tak opanowała język francuski, że Francuzi uważali ją za swoją. Wkrótce ojciec zostawił rodzinę i wyemigrował do USA. Chodziły słuchy, że jej biologicznym ojcem nie był Makarow, a jakaś osoba wysoko postawiona z kręgu przy carskim tronie. Po latach beztroskiego życia na zabawach, imprezach, w wieku 19 lat poszła do pracy jako modelka w domu mody „Ytteb”, założonym przez byłą damę dworu cesarskiego, Betty Bisard.

Fotografia 19. Vera Obolenskaja jako modelka.

Źródło: <https://ru-oldrussia.livejournal.com/149371.html> (dostęp: 16.08.2019).

Opiekunką Very w domu mody była modelka Sofia Nosovich, która nauczyła ją, jak poruszać się na wybiegu.

Będąc bardzo inteligentną osobą, zwłaszcza z niezwykle pamięcią i władając biegle rosyjskim, francuskim, angielskim i niemieckim, chciała zmienić pracę. Zaprzyjaźniła się z jedną z klientek domu mody, której mąż – jak się okazało – poszukiwał sekretarki. Vera została sekretarką paryskiego przedsiębiorcy – Jacquesa Arthuysa, który odegrał ważną rolę w jej życiu. W 1937 roku wyszła za mąż za księcia Nikolaja Aleksandrowicza Obolenskiego – syna Aleksandra Nikolajewicza Oboleńskiego – generała i dowódcy wojskowego Petersburga i Salomei – córki władcy Gruzji – księcia Niko I Dadiani. Po powrocie z podróży poślubnej młodzi zamieszkali w luksusowym mieszkaniu z widokiem na Lasek Buloński. Ponieważ nudziła się w domu, wróciła do pracy w firmie.

Po rozpoczęciu okupacji Francji przez Niemcy w 1940 roku Vera z mężem wstąpiła do Ruchu Oporu do podziemnej „Organizacji Cywilnej i Wojskowej” (Organisation Civile et Militaire), w skrócie OCM, którą tworzył jej były szef – Jacques Arthuys. W podziemiu zbierała informacje na temat sił okupantów, pomagała więźniom radzieckim, szyfrowała i przekazywała tajne informacje. Jako sekretarz generalny OCM odpowiadała za kontakt z innymi podziemnymi organizacjami. Jej prawą ręką w organizacji była modelka, która uczyła ją zawodu – Sofia Nosovich. Vicky w ramach działania w ruchu oporu założyła kabaret „Monte Christo”, do którego przychodzili Niemcy i francuscy faszyci. Dzięki temu zdobyła informację o ataku Niemiec na ZSRR w 1941 roku, którą przekazała do Londynu, Brytyjczycy do Stalina, który jednak – uważając to za kolejną prowokację – zignorował to.

Niemcy „polowali” na księżną jako „szczególnie niebezpiecznego przestępcę”. Została aresztowana w 1943 roku. W więzieniu długo udawało się jej wprowadzać gestapo w błąd, za co otrzymała przydomek „Księżna – nie wiem” (Prinzessin – ich weißnicht). Ponieważ była księżną, nie torturowano jej, a tylko przesłuchiowano i namawiano do współpracy w walce przeciwko ZSRR. Vicky nie wydała nikogo z Ruchu Oporu, nie dała wciągnąć się w walkę przeciwko bolszewikom. Na przesłuchaniach zaprzeczała, że jej mąż należał do Ruchu Oporu, jednak aresztowano go i wysłano do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, gdzie przybywał do wyzwolenia obozu przez Armię USA w 1945 roku.

W lipcu 1944 roku, po inwazji Aliantów w Normandii, księżną przewieziono do Berlina, gdzie została stracona na gilotynie. Od wyprowadzenia jej ze spacerniaka do sali śmierci do położenia na gilotynie i wykonania wyroku upłynęło zaledwie 18 sekund. Jej ciało przekazano studentom medycyny do badań i nauki. Nie ma jej grobu, ale na cmentarzu rosyjskim Sainte-Geneviève-des-Bois na jej cześć ustawiono kenotaf (pusty grobowiec). Na pomniku ofiar wojny w Normandii znajduje się pamiątkowa tablica z jej nazwiskiem.

Fotografia 20. Tablica na cześć Very Obolenskiej.

Źródło: <https://ru-oldrussia.livejournal.com/149371.html> (dostęp: 16.08.2019).

Za zasługi została nagrodzona przez władze francuskie (Krzyż Wojskowy, Medal Oporu, Order Rycerski Legii Honorowej) i radzieckie (Order Wojny Ojczyźnianej I stopnia). O jej męstwie w ZSRR dowiedziano się dopiero po 20 latach od jej śmierci. W 1960 roku rząd francuski przekazał rządowi radzieckiemu materiały o ponad 400 Rosjanach – emigrantach, którzy walczyli przeciwko Niemcom.

Mąż Vicky dowiedział się o śmierci ukochanej żony dopiero po 2 latach – w 1946 roku. Nie mógł się pogodzić z utratą ukochanej i w 1963 roku został duchownym prawosławnym (był protojerejem, czyli proboszczem – G.Z.) Katedry Św. Aleksandra Newskiego w Paryżu (w którym brał swój ślub z Vicky), rektorem szkoły prawosławnej w Biarritz, przewodniczącym Związku Księżąt Oboleńskich. Zmarł w 1979 roku i został pochowany na rosyjskim cmentarzu Sainte-Geneviève-des-Bois.

10. Lela, baronowa von Medem (po mężu Leskova, ros. Леля, баронесса фон Медем, замужем Лескова)

Fotografia 21. Lela von Medem.

Źródło: www.liveinternet.ru/users/bo4kameda/post241232884/ (dostęp: 17.08.2019).

W latach 20. gwiazdami wybiegów w Paryżu były siostry von Medem, córki baronowej Niny von Medem z domu Schlitter. Lela (1900-1932) wyszła za mąż za oficera Leskova, wnuka słynnego pisarza. Kira (1902-2000), mniej sławna od siostry, po mężu Sereda, pracowała jako modelka od 1925 do 1945 roku w różnych domach mody, m.in. u małżeństwa Jusupowów w „Irfе”, „Ytteb”, „Paul Poiret”, „Molyneux”, „Chanel” (Васильев, 2012).

Choć siostry były gwiazdami wybiegów, praktycznie nie ma informacji na ich temat.

11. Teya (Ekaterina) Bobrikova (po mężu Poreckaja, a potem Bonne, ros. Тейя/Екатерина Бобрикова, замужем Порецкая, Боннэ)

Fotografia 22. Teya Bobrikowa.

Źródło: <https://myrussia.life/8631-russkie-aristokratki-stavshie-znamenitymi-modeljami-na-zapade.html> (dostęp: 17.08.2019).

Teya urodziła się w 1909 roku w rodzinie szlacheckiej pułkownika gwardii cesarskiej, Nikołaja Nikołajewicza Bobrikova, bohatera I wojny światowej. Dziadkiem Teyi był generał – gubernator Finlandii, wówczas części Imperium Rosyjskiego – Nikołaj Iwanowicz Bobrikov, a ojcem chrzestnym Teyi Mikołaj II. Od dziecka rysowała sukienki i marzyła, że kiedyś będzie pozować. Po emigracji do Paryża, ze względu na trudną sytuację materialną, w wieku 17 lat poszła do pracy do domu mody „Vionnet”. Mężem właścicielki domu – Madeleine Vionnet – był rosyjski emigrant Nieczwiłodow, syn generała. Potem pracowała w domu mody „Lanvin”. Kiedy matka dowiedziała się, że jej córka będzie „manekinem”, była oburzona, uważając to za „nieprzyzwoitą pracę”. Suknie, które pokazywała Teya nosiły gwiazdy tamtych czasów, np. Pola Negri. W „Lanvin” Teya pracowała w latach 1927-1934.

Fotografia 23. Teya Bobrikowa.

Źródło: <http://artmedia.ae/2015/17-krasota-v-ehmigracii/teya-bobrikova-v-plata-lanvin/> (dostęp: 18.08.2019).

Teya po kilku latach pracy, w 1936 roku założyła własny dom mody – „Katrin Parel” (od słów „par elle” – „zrobione przez nią samą”), w którym pozowała księżna Maria Mieszczerska i Liud Fiedosiejewa, a klientkami były słynne paryskie aktorki, Michel Morgan i Liz Gothi. Kreacje jej domu mody pojawiły się w filmie „Symfonia pastoralna” (1946) Jeanna Delannoy. Po konflikcie ze związkami zawodowymi Teya z pierwszym mężem Nikołajem Poreckim musiała w 1948 roku zamknąć dom mody (Борисова, 2017; Васильев, 2012). Po rozwodzie wyszła za mąż za Hiszpana Bonne.

Teya Bonne zmarła w 2003 roku i została pochowana na cmentarzu Sainte-Geneviève-des-Bois.

12. Zhenia (Eugenia), wicehrabina de Kasteks (z domu Gorlenko, ros. Жена/Евгения, виконтесса де Кастекс, урожд. Горленко)

Fotografia 24. Eugenia Gorlenko – de Kasteks.

Źródło: <https://pl.pinterest.com/pin/162833342756806505/> (dostęp: 17.08.2019).

Eugenia Gorlenko była supermodelką lat 30. w Paryżu, ale o jej życiu wiemy mało. Jej ojcem był oficer armii cesarskiej Roman Gorlenko, który po rewolucji 1917 roku wyemigrował z Rosji wraz z żoną Marią i dwiema córkami – Eugenią i Galiną. Najpierw rodzina zatrzymała się w Tunezji, a potem trafiła do Paryża. Ojciec, jako inżynier, rozpoczął pracę w zakładzie „Renault” albo „Citroen” (dokładnie nie wiadomo).

Fotografia 25. Eugenia Gorlenko – de Kasteks.
Źródło: <https://bigpicture.ru/?p=631384> (dostęp: 17.08.2019).

Jej siostra, Galina (baronowa Delvig, ros. Галина/Галя, баронесса Дельвиг), również została modelką. Galina urodziła się w 1905 roku, a Eugenia w 1908 roku. Eugenia porzuciła ostatnią klasę gimnazjum i poszła do pracy do fabryki. Praca na taśmie była za ciężka, więc starsza siostra zaproponowała jej, żeby została modelką. W 1926 roku rozpoczęła pracę w niewielkim domu mody, a potem trafiła do słynnego domu „Worth”, założonego przez Charlesa Frederica Wortha. Potem pracowała w „Lanvin”, „MaggyRouff”, zaś Galina w „Jenny”, a następnie w „Hermes” oraz „Brewer”. Informacji na temat życia sióstr w czasie okupacji Paryża brak.

W 1943 roku Eugenia wyszła za mąż za hiszpańskiego ambasadora, wicehrabię de Kasteks, przyjęła tytuł wicehrabiny. Po rozwodzie z wicehrabią wyszła za mąż za Barbiera (nie wiadomo, kim był). Zmarła w 1965 roku.

Galina wyszła za mąż za barona Delviga, przyjęła tytuł baronessy i zamieszkała z nim w Corneilles-en-Parisis (Глазов, 2015).

13. Lud (Ludmila) Fedoseeva (ros. Люд/Людмила Федосеева)

Fotografia 26. Lud Fedoseeva.

Źródło: <https://bigpicture.ru/?p=631384> (dostęp: 18.08.2019).

Najpopularniejsza oraz najlepiej opłacana modelka paryska lat 30. i 40. – Ludmila (Lud) Fedoseeva – urodziła się w Piotrogradzie w 1915 roku, w szlacheckiej rodzinie wicegubernatora Guberni Włodzimierskiej Leonida Fedoseeva oraz terskiej Kozaczki z Władykaukazu Anastasii Lashynej. Po rewolucji 1917 roku rodzina emigrowała do Marsylii, a następnie do Paryża. Od 1933 roku Lud pracowała w domie mody „VéraBoréa”, dla „Chanel”, pozowała do „Vogue”, „Harper’s Bazaar”, a także była statystką w filmach. Jako modelkę rozślawił ją fotograf Horst.

W czasie II wojny światowej była aktorką, zagrała, m.in. w filmach „L’Honorable Catherine” (1942), „Madame et la mort” (1942). Przed wyzwoleniem Paryża wyjechała do Argentyny i Brazylii, gdzie zajmowała się handlem sprzętem optycznym. Podróżowała po Anglii, Egipcie, Tunezji.

Fotografia 27. Lud Fedoseeva.

Źródło: www.adme.ru/tvorchestvo-dizajn/russkie-top-modeli-30-h-godov-909860/ (dostęp: 18.08.2019).

Po powrocie do Francji nie mogła znaleźć pracy, oskarżano ją o współpracę z Niemcami podczas wojny, jak Coco Chanel. W 1959 roku wyjechała do LeTouquet-Paris-Plage, gdzie pracowała na lotnisku i w szkole. Została szefową Rosyjskiego Domu Starców w Gagny pod Paryżem. W latach 1968-1972 pracowała w prywatnej szkole w Vaucresson jako dyrektor ds. nauczania. W latach 1969 i 1972 jako turystka pojechała do Rosji, którą pamiętała tylko z opowiadań. W Moskwie była jeszcze w latach 1978 i 1981 u swojej córki.

Pod koniec życia wyszła za mąż za kolegę z dzieciństwa – Francuza Pierre’a de la Grandiere’a. Zmarła na raka w 1990 roku, w Pougny w Alpach francuskich.

Jak wspominała jej córka – kochała życie, lubiła żartować, podróżować, jeść i pić (Aleskerowa, 2012).

Podsumowanie

Piękne, z nienagannymi manierami, szlachetnie urodzone młode dziewczyny, które błyszczały na salonach, należące lub spokrewnione z rodami panującymi, nagle musiały uciekać z ojczyzny i szukać nowego domu. Wybrały Paryż, światową stolicę mody, i rozpoczęły tam pracę zawodową, którą wcześniej nie zajmowały się z racji swojej pozycji. Osiągnęły sukces zawodowy, zachwycił się nimi Paryż. Niektóre założyły własne domy mody, włączały się w walkę przeciwko kolejnemu wrogowi podczas wojny i zostawały bohaterkami nowej ojczyzny. Te, które poświęciły się tylko modzie, na trwałe zapisały się na kartach czasopism modowych.

Na temat niektórych z nich wiemy bardzo dużo, istnieje mnóstwo zdjęć, lecz los innych owiany jest tajemnicą, zostały zapomniane i nie ma wielu śladów na temat ich życia i kariery.

Przeszukując ogromne zasoby Internetu, udało się chociaż w części przybliżyć czytelnikom biografie tych niezwykłych kobiet, które wprowadziły modę na elementy orientalne, na słowiańską urodę, którą tak cenią fotografowie i projektanci w XXI wieku. To one były prekursorkami i warto o nich pamiętać.

Bibliografia

- Aleskerowa, J. (2012). *Люд Федосеева*. Pobrane z: https://vk.com/album-10595891_134651523?act=comments.
- Najpiękniejsza siostrzenica Mikołaja II*. Pobrane z: <https://duchymperiumrosyjskiego.wordpress.com/2016/10/28/najpiękniejsza-siostrzenica-mikolaja-ii/#more-868>.
- Reszka. (2018). *Proces sprzed ponad 80 lat, którego rezultaty do dziś są widoczne w większości produkcji filmowych*. Pobrane z: <https://joemonster.org/art/43381>.
- Strawiński, P. (2016). *Jusupowowie kontra rewolucja. Historia najbogatszej rosyjskiej rodziny*. Pobrane z: www.forbes.pl/life/kto-zabil-rasputina-historia-najbogatszej-rodziny-carskiej-rosji/qhtjslr.
- Tomaszek, M. (2015). *Pamiętki po organizatorze zabójstwa Rasputina*. Pobrane z: <https://historia.org.pl/2015/02/18/pamiatki-po-organizatorze-zabojstwa-rasputina/>.
- Proshakov. (2017). *Ия Ге, леди Абди*. Pobrane z: <https://nashenasledie.livejournal.com/4211840.html>.
- Борисова, А. (2017). *Русские модели-эмигрантки начала 20 века*. Pobrane z: www.lady-4-lady.ru/2017/11/14/русские-модели-эмигрантки-начала-20-век/.
- Бутузова, Л. (2013). *Секретное оружие Кремля*. Pobrane z: <http://portal-kultura.ru/articles/fashion/4751-sekretnoe-oruzhie-kremlya/?print=Y&CODE=4751-sekretnoe-oruzhie-kremlya>.
- Васильев, А. (2012). *Красота в эмиграции. Королевы подиума*. Pobrane z: <http://artmedia.ae/2015/17-krasota-v-ehmigracii/>.
- Глазов, В. (2015). *Роман Горленко из Брест-Литовска и его дочери, блиставшие на подиумах Парижа*. Pobrane z: <http://www.bk-brest.by/2015/04/11431/>.
- Графиня Ирен Де-Люар – почётный бригадный генерал французской армии*. Pobrane z: www.natpress.net/index.php?newsid=18810.
- Женщина, красота которой стала легендой XX века*. (2013). Pobrane z: www.liveinternet.ru/users/ustava51/post302996931/.
- Оболенский, И. (2015). *Русский след Коко Шанель. Анна Воронцова-Дашкова*. Pobrane z: <https://biography.wikireading.ru/277571>.
- Прокофьева, Е. (2018). *Натали Палей: муза книг и ароматов*. Pobrane z: www.fragrantica.ru/news/Натали-Палей-муза-книг-и-ароматов-6929.html.
- Русские топ-модели прошлого*. Pobrane z: www.culture.ru/materials/235969/russkie-top-modeli-proshlogo.
- Семенова, О. (2016). *IRFE: как репутация Феликса Юсупова помогла продвижению модного дома*. Pobrane z: <http://beatricemagazine.com/feliks-usupov/>.

Славина, О. (2016). *Ирэн Дю Люар. Черкесский профиль Дома Шанель на Ордене Почетного Легиона.*
Pobrane z: <http://gorets-media.ru/page/cherkesskij-profil-doma-shanel-na-ordene-pochetnogo-legiona>.

<http://artmedia.ae/2015/17-krasota-v-ehmigracii/teya-bobrikova-v-plate-lanvin/>.
<http://beatricemagazine.com/feliks-usupov/>.
<http://gorets-media.ru/page/cherkesskij-profil-doma-shanel-na-ordene-pochetnogo-legiona>.
<https://beautifulrus.com/maria-eristova-princess-eristavi/bright-mary-eristova/>.
<https://bigpicture.ru/?p=631384>.
<https://fashion.drugiegoroda.ru/people/7302-voroncova-dashkova-anna-ilinichna/>.
<https://kulturologia.ru/blogs/250219/42329/>.
<https://myrussia.life/8631-russkie-aristokratki-stavshie-znamenitimi-modeljami-na-zapade.html>.
<https://nashenasledie.livejournal.com/4211840.html>.
<https://pl.pinterest.com/pin/162833342756806505/>.
<https://pl.pinterest.com/pin/75998312431701758/>.
<https://ru-oldrussia.livejournal.com/149371.html>.
https://ruskiymir.ru/publications/86074/?sphrase_id=746312.
<izbrannoe.com/news/lyudi/iya-ge-ledi-abdi/>.
<www.adme.ru/tvorchestvo-dizajn/russkie-top-modeli-30-h-godov-909860/>.
<www.fragrantica.ru/news/Натали-Палей-муза-книг-и-ароматов-6929.html>.
<www.geni.com/people/Эльмесхан-Гали-Баженова/6000000037337285638>.
<www.liveinternet.ru/users/bo4kameda/post241232884/>.
<www.liveinternet.ru/users/ustava51/post302996931/>.
<www.myheritage.pl/search-records?action=person&siteId=203261791&indId=12520617&origin=profile>.
<www.natpress.net/index.php?newsid=18810>.
[www.ourbaku.com/index.php/Оболенская_\(Макарова\)_Виктория_Аполлоновна_-_участница_французского_Сопrotивления](www.ourbaku.com/index.php/Оболенская_(Макарова)_Виктория_Аполлоновна_-_участница_французского_Сопrotивления).
<www.wykor.pl/wpis/3210005/petersburg-1914-ksiezna-irina-jusupowa-skuteczna-j/>.